

⁶ Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 5. – Ч. 1.

⁷ Там само. – Ст. 6.

⁸ Господарське процесуальне право України Підручник. // За заг. ред. В. Д. Чернадчука, В. В. Сухоноса, В. П. Нагребельного та ін. – Суми: Університетська книга. – 2006. – С. 52.

⁹ Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 124. – Ч. 2.

¹⁰ Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 1996 р. // Право України. – 1996. – № 12. – П. 8.

¹¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім «Кампус Коттон клуб» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) від 9 липня 2002 р. № 15-рп/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 28. – Ст. 1333.

¹² Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо досудового врегулювання спорів». – Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – № 33. – Ст. 427.

¹³ Волочай Ю. В., Ткач С. С. Вказана праця. – С. 6.

¹⁴ Господарський кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 222.

¹⁵ Дунайло Т. С. Вказана праця.

¹⁶ Закон України «Про судовий збір» // Офіційний вісник України. – 2011. – № 59. – Ст. 4. – Ч. 2.

Резюме

У статті аналізується досудовий порядок вирішення господарських спорів за чинним законодавством України. Увага фокусується на тому, що з 2002 року досудове врегулювання господарських спорів не є обов'язковою стадією господарського судочинства. За результатами дослідження зроблено висновки та надано ряд пропозицій.

Ключові слова: досудове врегулювання господарських спорів, правове регулювання, претензія, право суб'єктів господарювання, стадія.

Резюме

В статье анализируется досудебный порядок разрешения хозяйственных споров по действующему законодательству Украины. Внимание фокусируется на том, что с 2002 года досудебное урегулирование хозяйственных споров не является обязательной стадией хозяйственного судопроизводства. По результатам исследования сделаны выводы и дано ряд предложений.

Ключевые слова: досудебное урегулирование хозяйственных споров, правовое регулирование, претензия, право субъектов хозяйствования, стадия.

Summary

The paper analyzes the pre-trial order of resolving economic disputes under the current legislation of Ukraine. Attention is focused on the fact that since the year 2002 court settlement of business disputes has not been the compulsory stage of economic justice. The conclusions were made and a number of proposals were given in accordance with the results of the research.

Key words: pretrial settlement of the commercial disputes, legal regulations, claim, the right of the subjects of management, stage.

Отримано 8.05.2012

С. В. КУЛІЦЬКА

Софія Вікторівна Куліцька, студентка IV курсу юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СУТНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю пошуку шляхів вирішення деяких проблемних питань, які виникають при виконанні спадкового договору, на основі аналізу існуючих підходів теорії та практики.

Насамперед необхідно зазначити, що окремі аспекти забезпечення виконання спадкового договору, а також контролю за виконанням такого договору розглядаються у працях таких науковців, як Р. А. Майданик, Є. О. Рябокони, С. В. Мазуренко, Н. П. Шама, В. В. Васильченко, С. Я. Фурса та інших. Проте, незважаючи на наявність значної кількості наукових розробок, згадана проблематика залишається актуальною й до сьогодні передусім з урахуванням неоднозначності як самої правової природи спадкового договору, так і відсутності сталої нотаріальної й судової практики застосування даного інституту.

Метою даної роботи є узагальнення доктринальних та правозастосовних позицій щодо регулювання відносин забезпечення виконання спадкового договору, а також контролю за виконанням такого договору, та формулювання власних пропозицій щодо можливих шляхів вирішення даного питання.

Спадковий договір є новелою у вітчизняному цивільному законодавстві. Однак, виходячи із зарубіжного досвіду регулювання цього інституту, можна вказати на те, що договори про спадкування відомі системам права таких держав, як ФРН, Франція, Угорщина, Велика Британія та ін. Наприклад, у Цивільному уложенні Німеччини (параграфи 2274–2302) спадковий договір розглядається як окремий самостійний вид спадкування¹. Порівнюючи підхід німецького та українського законодавця можна зазначити, що вітчизняний законодавець обіймає позицію, за якою перехід майна від відчужувача до набувача на підставі спадкового договору не є окремим видом спадкування, а тому на відносини сторін не поширюються відповідні правила про спадкування (абз. 1 п. 28 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» (далі – ППВСУ)). Хоча в доктрині існує пропозиція щодо доцільності визнання спадкового договору окремим видом спадкування².

Р. А. Майданик наголошує, що французьке цивільне право загалом негативно ставиться до спадкових договорів і допускає їх укладання, як виняток, лише між подружжям. Що ж до англійського приватного права, то у ньому хоча й прямо не передбачено поняття спадкового договору, однак допускається існування такої аномальної форми окремих договорів. Англійському звичаєвому праву відомий схожий до спадкового договору договір, за яким особа, яка страждає (чи вважає, що вона страждає) на смертельну хворобу, може подарувати рухоме майно, очікуючи смерті від цієї хвороби. В укладеному між сторонами договорі передбачено, що обдарований набуває дарунок лише у випадку смерті дарувальника від хвороби, на яку він страждає. Водночас, дарувальник має право в будь-який час скасувати такий договір.

На думку Р. А. Майданика, спадковий договір не належить до жодної з відомих вітчизняному цивільному праву поіменованих груп договорів, він сформований у результаті об'єднання двох договорів: 1) договору про надання послуг з виконання дій набувачем; 2) договору про передачу права власності на майно відчужувача на випадок смерті. На сучасному етапі праворозуміння юридична природа спадкового договору полягає у визнанні його нетиповим речово-зобов'язальним правочином відчуження-послуги, предмет якого становить надання послуг набувачем на користь відчужувача чи третьої особи під передачу майна у власність набувача на випадок смерті відчужувача³.

Враховуючи зазначену вище специфіку правової природи спадкового договору, доцільно вказати на те, що існують й особливості забезпечення його виконання. Загалом, до засобів забезпечення виконання спадкового договору можна віднести:

а) спеціальні засоби забезпечення виконання спадкового договору, передбачені у ст. 1307 глави 90 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) (накладення нотаріусом заборони відчуження; призначення особи, яка здійснюватиме контроль за виконанням спадкового договору або контроль за його виконанням з боку нотаріуса);

б) загальні засоби забезпечення, притаманні для всіх цивільно-правових зобов'язань (глава 49 ЦК України); за їх допомогою можуть забезпечуватися інтереси учасників цього договору лише до того часу, поки відносини сторін мають характер зобов'язання, тобто, до моменту смерті відчужувача, адже після смерті відчужувача зобов'язання, що існували раніше, припиняються, і набувач стає власником майна. Після цього дії на виконання розпорядження відчужувача вчиняються набувачем на засадах, аналогічних з виконанням спадкоємцем заповідального розпорядження⁴.

Відповідно до ч. 3 ст. 1307 ЦК України відчужувач має право призначити особу, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після його смерті. Такою особою може бути як фізична, так і юридична особа. При цьому С. В. Мазуренко вважає, що оскільки зазначена норма ЦК України не містить спеціальних вказівок стосовно особи того, хто має контролювати виконання договору та вимог щодо його статусу, виникає питання про можливість використання в порядку аналогії закону положень глави 88 ЦК «Виконання заповіту», яка містить низку статей, що регулюють відносини між спадкодавцем, спадкоємцями та виконавцем заповіту. Науковець припускає, що окремі положення глави 88 ЦК України можна застосовувати за аналогією до виконавця за спадковим договором, оскільки деякі їхні функції є схожими: виконавець – це довірена особа, яка зазначається у заповіті чи призначена для виконання заповіту або розпорядження майном, а той, хто контролює дії набувача після смерті відчужувача, – це особа, котра за волею останнього фактично забезпечує належне виконання спадкового договору і, певною мірою, й розпорядження майном, що є предметом цього договору⁵.

Є. О. Рябоконт наголошує, що регламентуючи право відчужувача призначити особу, яка здійснюватиме контроль за виконанням спадкового договору, закон водночас не визначає правового статусу такої особи. Зокрема, у ЦК України відсутні відповіді на запитання, яким є обсяг її повноважень і які юридичні наслідки прийняття нею рішення про те, що дії набувача не відповідають умовам спадкового договору (враховуючи те, що набувач стає власником майна відчужувача негайно після його смерті); чи має дана особа право на винагороду, на відшкодування необхідних витрат, понесених нею у зв'язку з виконанням своїх функцій, і якщо так, за рахунок якого майна здійснюються зазначені виплати; чи має право особа відмовитися від здійснення своїх повноважень, яким є обсяг її відповідальності; чи допускається підпризначення цієї особи тощо. Не передбачений і порядок оформлення її повноважень. Зазначені питання мають вирішуватися на підставі положень спадкового договору з урахуванням норм зобов'язального (договірної) права. При цьому автор констатує, що статус особи, яка контролює дії набувача, є принципово відмінним від правового положення виконавця заповіту згідно з главою 88 ЦК України, а відтак норми ст.ст. 1286–1295 цього кодексу на дану

особу не поширюються⁶. На наш погляд, з урахуванням положень ЦК України в частині регулювання відносин, які виникають при виконанні спадкового договору, слід погодитися з точкою зору дослідника.

Крім того, ст. 1307 ЦК України не передбачає прямо можливості призначення декількох виконавців або підпризначення іншого виконавця на випадок, якщо перший буде звільнений з будь-яких причин від виконання або помре до реалізації своїх обов'язків. Разом із тим, ця можливість не виключена, оскільки спеціальна заборона такого вирішення цього питання також відсутня, а само по собі воно не суперечить сутності даних відносин⁷. З цього приводу існує й інша позиція, за якою з тексту зазначеної статті вбачається, що відчужувач має право призначити тільки одну особу, яка здійснюватиме контроль за виконанням спадкового договору. Тобто унеможлиблюється підпризначення для цієї мети будь-якої іншої особи⁸. Вважаємо, що в даному разі слід погодитися з першою позицією.

На нашу думку, слід погодитися із С. В. Мазуренко, яка вказує, що законом не передбачена можливість винагороди за виконання обов'язків виконавця контролю за набувачем у спадковому договорі, так само, як і можливість відшкодування зазнаних при цьому збитків. Однак логічним буде припущення, що особа, яка здійснює контроль, має право вимагати від набувача відшкодування своїх фактичних витрат лише у тому випадку, коли на це прямо вказано у спадковому договорі⁹. Тобто, особа, яку призначено здійснювати контроль за спадковим договором, виконує покладені на неї функції безоплатно, якщо інше не зазначено в договорі.

Цікавим є питання про порядок надання згоди особою, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після смерті відчужувача, зокрема, питання про те, чи є обов'язковою участь такої особи при укладенні сторонами спадкового договору та яким чином і за якою формою має бути оформлено її згоду.

Погоджуємося з позицією Ю. Козьякова та А. Єрух, які зауважують, що чинне законодавство не вимагає участі призначеної особи при посвідченні спадкового договору. З огляду на це призначена особа не є суб'єктом нотаріальних процесуальних правовідносин, а тому не може висловлювати свою згоду на спадковому договорі у будь-якому вигляді. У такому випадку, очевидно, є сенс оформляти згоду призначеної особи у вигляді заяви, викладеної на всіх примірниках спадкового договору. Згоду призначеної особи може бути викладено і у вигляді окремого документа (заяви, згоди), який бажано додати до примірника договору, призначеного для зберігання у справах нотаріуса¹⁰.

У юридичній літературі також висловлюються думки стосовно можливості і права особи, яка здійснюватиме контроль за виконанням спадкового договору набувачем після смерті відчужувача, ініціювати розірвання в судовому порядку спадкового договору після смерті відчужувача. Погляди дослідників щодо цього розходяться – одні стверджують, що подати позов про розірвання спадкового договору у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) набувачем своїх зобов'язань може тільки сам відчужувач, інші вважають, що особа, яка здійснюватиме контроль за виконанням спадкового договору набувачем після смерті відчужувача, також має право після смерті відчужувача вимагати в судовому порядку розірвання спадкового договору при наявності зазначених підстав¹¹. На наш погляд, з урахуванням норм чинного цивільного законодавства (насамперед ст. 651 та ст. 1308 ЦК України), а також підходів правозастосовної практики (абз. 5 п. 28 ППВСУ від 30 травня 2008 р. № 7) варто погодитися з першою точкою зору, адже відсутній правовий механізм реалізації особою, яка здійснює контроль за виконанням договору, можливості вимагати розірвання спадкового договору у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) набувачем своїх зобов'язань. Крім того, оскільки особа, яка здійснюватиме контроль за виконанням спадкового договору набувачем після смерті відчужувача, не є стороною такого договору, то можна констатувати, що у неї взагалі відсутнє суб'єктивне право вимагати його розірвання.

Відповідно до законодавства набувач стає власником майна, що є предметом спадкового договору, у разі смерті відчужувача. При цьому виникнення у набувача такого права законодавець не ставить у залежність від виконання чи невиконання ним умов спадкового договору. Крім того, немає жодних перешкод і для зняття заборони відчуження майна за спадковим договором, накладення якої, як відомо, є обов'язковим (ч. 1 ст. 1307 ЦК України; п. 8.7 глави 2 розділу II наказу Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» від 22 лютого 2012 р. № 296/5¹²). Посилаючись на ч. 2 ст. 47 ЦК України, деякі автори вважають, що набувач у разі визнання відчужувача померлим не має права відчужувати нерухоме майно, що перейшло до нього за договором, протягом п'яти років. Очевидно, що цей підхід є неправильним, адже зазначені обмеження щодо розпорядження нерухомим майном особи, яка оголошена померлою, стосуються лише тих її спадкоємців, до яких перейшло це майно у зв'язку з відкриттям спадщини, а спадковий договір не зумовлює виникнення спадкових відносин між відчужувачем та набувачем¹³.

Відповідно до п.п. 8.8., 8.9. глави 2 розділу II наказу Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» від 22 лютого 2012 р. № 296/5 у разі смерті відчужувача на підставі свідоцтва органу цивільного стану про смерть нотаріус знімає заборону відчуження. Після смерті відчужувача нотаріусу повертається правовстановлюючий документ на нерухоме майно, що було предметом договору, який приєднується до примірника спадкового договору, що зберігається у справах нотаріуса. На повернутому примірнику правовстановлюючого документа нотаріус робить відмітку про перехід права власності до набувача у зв'язку зі смертю відчужувача за спадковим договором. Однак залишається нез'ясованим питання, якими мають бути дії нотаріуса у разі, коли набувач не може надати йому правовстановлюючий документ (втрачений відчужувачем або набувачем, знищений тощо). Аргументом на користь того, що нотаріус не повинен залишати у себе правовстановлюючий документ, є, зокрема, те, що відчужувач у процесі дії спадкового договору не позбавлений права укладати будь-які правочини, що не пов'язані з переходом права власності на майно за спадковим договором, зокрема договори найму (оренди) цього майна. Зрозуміло, що для реалізації такого права відчужувач повинен мати правовстановлюючий документ на таке майно. В інших же випадках, зокрема, коли

сторони спадкового договору обумовили в ньому певні заборони щодо передачі відчужувачем нерухомого майна в найм (оренду) іншим особам, залишати правовстановлюючий документ у відчужувача немає жодного сенсу. У наведеній ситуації саме з метою запобігання можливим проблемам у ході реалізації спадкового договору все ж таки було б доцільним залишати правовстановлюючі документи на майно на зберіганні у нотаріуса¹⁴.

У разі відсутності призначеної особи, відмови її від здійснення контролю за виконанням спадкового договору, неможливості його здійснення з об'єктивних причин (переїзд в іншу місцевість для проживання тощо), а також у випадку смерті такої особи контроль за виконанням спадкового договору здійснюється нотаріусом за місцем відкриття спадщини. Оскільки за таких умов не виникає спадкових відносин, не може йтися і про місце відкриття спадщини, тому доцільно було б передбачити покладення зазначених обов'язків на нотаріуса, який посвідчив спадковий договір, а не на нотаріуса за місцем останнього постійного проживання відчужувача.

Крім того, законодавством не визначено механізму виконання такого контролю нотаріусом (адже, йдеться про покладення на нього абсолютно нової та аж ніяк не нотаріальної функції). З цього приводу виникає ряд запитань: якими є межі здійснюваного нотаріусом контролю з огляду на те, що до набувача за спадковим договором уже перейшло право власності на майно; чи оплачується і, якщо так, то з яких джерел, здійснення нотаріусом такого контролю тощо. По суті, з огляду на специфіку здійснення нотаріальної діяльності, можна говорити лише про спостереження нотаріусом за виконанням чи невиконанням набувачем обов'язків за спадковим договором (фактично виключається можливість надання набувачеві майна будь-яких вказівок щодо виконання ним своїх обов'язків).

Таке спостереження може реалізовуватися через безпосередню присутність нотаріуса при похованні відчужувача, особистий виїзд на кладовище з метою перевірки наявності намогильної споруди, що мала бути встановлена набувачем на могилі відчужувача тощо. На підтвердження виконання обов'язків за спадковим договором набувачем можуть бути подані рахунки відповідних ритуальних служб, магазинів з продажу виробів ритуального призначення, органів, що надають ритуальні послуги, крематоріїв, довідки про встановлення намогильної споруди, довідки, видані органом самоорганізації населення: будинковим, вуличним, квартальним та іншим органом самоорганізації населення тощо про відзначення роковин смерті, квитанції, чеки тощо про зроблені витрати та інші документальні підтвердження. При цьому не йдеться про перевірки (наприклад, присутність на заходах, що відповідно до спадкового договору організуються та здійснюються набувачем тощо) виконання набувачем передбачених спадковим договором обов'язків, проведення яких при таманне управлінському контролю¹⁵.

На основі всього вищезазначеного можна зробити висновок про те, що в сучасних умовах контроль за виконанням спадкового договору з огляду на особливості конструкції цього договору не є ефективним способом забезпечення виконання набувачем своїх зобов'язань за договором. Ані призначена відчужувачем особа, ані нотаріус не наділені правом обмежувати правомочності набувача – власника майна, яке було предметом спадкового договору. Тому вважаємо за необхідне передбачити на рівні цивільного законодавства положення про те, що набувач повинен при зверненні до нотаріуса з метою зняття заборони відчуження після смерті відчужувача подати документи або інші докази на підтвердження виконання ним своїх обов'язків за договором, а нотаріус уповноважений вимагати такі докази від набувача. На нашу думку, потрібно також закріпити у законодавстві норму про те, що у разі невиконання чи неналежного виконання набувачем своїх обов'язків за спадковим договором нотаріус має право відмовити йому у вчиненні зняття заборони відчуження. Очевидно, що лише у такий спосіб можливо забезпечити виконання своїх зобов'язань за спадковим договором набувачем після смерті відчужувача.

¹ Гражданское уложение Германии: Вводный закон к Гражданскому уложению: пер. с нем./ Науч. ред. А. Л. Маковский и др. – 2-е изд., доп., науч. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – С. 485–583.

² Васильченко В. Спадковий договір: деякі міркування з приводу нормотворчості // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 10. – С. 37.

³ Аномалії в цивільному праві України: Навч.-практ. посібник. – 2-ге вид., перероб. та доп. // За заг. ред. Р. А. Майданика. – К.: Юстініан, 2010. – С. 397, 405.

⁴ Мазуренко С. В. Спадковий договір у цивільному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Одеська національна юридична академія. – О., 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studrada.com.ua/content/мазуренко-св-спадковий-договір-у-цивільному-праві-2004р>; Спадкове право: навч. посіб./ Ю. О. Заїка, Є. О. Рябоконт. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – С. 195.

⁵ Там само.

⁶ Спадкове право: навч. посіб. // Ю. О. Заїка, Є. О. Рябоконт. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – С. 197.

⁷ Мазуренко С. В. Вказана праця.

⁸ Коментовані зразки документів (за чинним законодавством): У 3 т. // За заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. – Серія «Юридичний радник». – Х., 2010. – Т. 1. – С. 208.

⁹ Мазуренко С. В. Вказана праця.

¹⁰ Коментовані зразки документів (за чинним законодавством): У 3 т. // За заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. – Серія «Юридичний радник». – Х., 2010. – Т. 1. – С. 208.

¹¹ Контроль за виконанням договору спадщини// Правовий тиждень. – №14(140). 7 квітня 2009 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=1025>

¹² Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5 «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

¹³ Коментовані зразки документів (за чинним законодавством): У 3 т. // За заг. ред. В. М. Марченка, О. Д. Чуєвої. – Серія «Юридичний радник». – Х., 2010. – Т. 1. – С. 207.

¹⁴ Там само. – С. 207–208.

¹⁵ Там само. – С. 209–210.

Резюме

У статті аналізуються доктринальні та правозастосовні позиції щодо сутності, засобів забезпечення виконання спадкового договору, а також особливостей контролю за його виконанням.

Ключові слова: спадковий договір; виконання спадкового договору; засоби забезпечення; контроль.

Резюме

В статье анализируются научные и правоприменительные позиции по поводу сущности, средств обеспечения выполнения наследственного договора, а также особенностей контроля его выполнения.

Ключевые слова: наследственный договор; выполнение наследственного договора; средства обеспечения; контроль.

Summary

In the article doctrinal and practical positions concerning the aggregate, the means of maintenance of performance of the inherited agreement and the signs of the control of its implementation are analyzed.

Key words: the inherited agreement; the implementation of the inherited agreement; maintenance means; the control.

Отримано 28.05.2012

Е. М. ФЕДЕЛЕШ

Еміль Михайлович Феделеш, студент IV курсу юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМИ-ПРИНЦИПУ РІВНОГО ЗАХИСТУ ВСІХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сфері права «*принципи*» є загальноновизнаним поняттям. Ним позначають провідну ідею, керівні засади правового регулювання усіх відносин, що виникають, змінюються та припиняються протягом діяльності суспільства. Слід враховувати, що правові принципи мають чималий регулюючий потенціал. Ці принципи у багатьох випадках стають незамінним засобом тлумачення змісту норм права при їх практичному застосуванні. Адже та чи інша норма, що встановлює конкретне правило поведінки, далеко не завжди містить посилання на те, яка керівна ідея була закладена в основу цього правила. Якщо ж при застосуванні норми враховуються й принципи регулювання, то зміст правила поведінки стає більш зрозумілим. Використання правових принципів здатне принести користь і тоді, коли зустрічаються прогалини у чинному законодавстві й виникає необхідність, зокрема, в застосуванні аналогії закону чи права. Відомо, що суд не може відмовити у розгляді справи, якщо він не виявив у законодавстві конкретного правила поведінки для розв'язання справи. У даному разі з'являється можливість сповна використати регулюючі можливості принципів правового регулювання. Метою даної статті є детальний розгляд одного із принципів господарського права – принципу рівного захисту державою всіх суб'єктів господарювання.

Принципи (засади) права (основи правового регулювання) є істотною складовою частиною нормативного регулятора майнових відносин у сфері господарювання. Про це свідчать уже відтворення у ст. 5 ГК конституційних основ правопорядку у сфері господарювання, закріплення загальних принципів господарювання у ст. 6 ГК та принципів підприємницької діяльності у ст. 44 ГК. Це дає підстави стверджувати, що законодавець послідовно наполягає на тому, щоб особи, яким адресуються акти господарського законодавства, сприйняли як керівні вказівки конституційні основи правопорядку у сфері господарювання, принципи (загальні принципи) господарювання та підприємницької діяльності. Проте немає підстав стверджувати, що ці вимоги законодавця належно виконуються, оскільки відсутнє належне осмислення регулятивної ролі нормативних положень, про які йдеться, не тільки в науці господарського права, а й у науці права взагалі. Тому звернення до проблеми принципів господарського права слід визнати актуальним.

Формування принципів господарського права здійснювалось під впливом загальних принципів усієї правової системи держави. В юридичній науці радянського і сучасного періодів багато уваги приділялося дослідженню принципів права, виявленню їх змісту, співвідношенню з іншими правовими категоріями, їх класифікації, що однак не завершилося формуванням однозначних концептуальних поглядів на це правове явище.

Серед головних цілей господарського права у літературі виділяються: зміцнення порядку у господарюванні, забезпечення узгодженості й координації дій господарюючих суб'єктів, їх заінтересованості у підвищенні ефективності виробництва. Функції принципів вбачаються у тому, що вони можуть використовуватись: 1) безпосередньо при регулюванні господарських відносин; 2) при тлумаченні норм права при їх ре-